

Date: 19th February-2025

**MAKTAB BOSHQARUVIDA SUN'IY INTELLEKT VA INSON OMILI: YANGI
DAVR TALABLARI**

Choriyev Odilbek Kulmaxmatovich

Nishon tumani 46-maktab direktori

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktab boshqaruvida sun'iy intellekt (SI) va inson omilining o'zaro ta'siri tahlil qilinadi. Yangi texnologiyalar ta'lim tizimini qanday o'zgartirayotgani va boshqaruv jarayonlarini samaraliroq qilishga qanday yordam berayotgani yoritiladi. Shuningdek, inson omilining ahamiyati, pedagogik yondashuvlar, psixologik va ijtimoiy jihatlar ham ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellekt avtomatlashtirish va tahlil qilish jarayonlarini yengillashtirsa-da, inson omili hal qiluvchi rol o'ynaydi. Maqolada maktab boshqaruvida SI va inson omilining optimal muvozanatini ta'minlash yo'llari muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: maktab boshqaruvi, sun'iy intellekt, inson omili, ta'lim innovatsiyalari, zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv jarayonlari, ta'lim sifati, pedagogik yondashuv, psixologik omillar, ijtimoiy ta'sir.

1. Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi doimiy ravishda yangilanib, yangi texnologiyalar va boshqaruv yondashuvlarini o'z ichiga olmoqda. Sun'iy intellekt (SI) hozirgi kunda ta'lim muassasalarida ma'muriy jarayonlarni optimallashtirish, o'quvchilar bilimni baholash va ta'lim samaradorligini oshirish uchun keng qo'llanilmoqda. Biroq, ta'lim faqat texnologiyaga bog'liq bo'lishi mumkin emas – inson omili, xususan, psixologik jihatlar ham juda muhim.

Maktab boshqaruvi, o'quvchilarning ruhiy holati va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlikni hisobga olgan holda, SI va inson omilining uyg'unlashuvi hozirgi zamon maktablarining muhim talabi hisoblanadi. Ushbu maqolada biz SI ning maktab boshqaruvidagi roli, inson omilining ahamiyati va ularning uyg'unlashuvini ta'minlash yo'llarini ko'rib chiqamiz.

2. Asosiy qism

2.1. Sun'iy intellektning maktab boshqaruvidagi roli.

SI ta'lim sohasida inqilobiy o'zgarishlar keltirib chiqarmoqda. Xususan, quyidagi yo'nalishlarda samarali natijalar ko'rsatmoqda:

- ☐ Ma'muriy jarayonlarni avtomatlashtirish.
- SI asosida ishlaydigan dasturlar o'qituvchilarning dars jadvalini tuzish, baholash va hisobotlarni tayyorlash kabi vazifalarini yengillashtiradi.
- Masalan, AQShning ba'zi maktablarida Edmodo va PowerSchool kabi tizimlar yordamida dars rejalari avtomatik tuziladi va o'quvchilarning reytingi real vaqtda baholanadi.

- ☐ O'quvchilarning bilim darajasini tahlil qilish.

Date: 19th February-2025

– SI yordamida har bir o‘quvchining o‘qish tempini kuzatish va unga mos keluvchi individual ta’lim dasturini ishlab chiqish mumkin.

□ Ta’lim jarayonini moslashtirish va personalizatsiya qilish

– Sun’iy intellekt o‘quvchilarning qiziqishlari va qiyinchiliklarini aniqlab, ularga mos keluvchi ta’lim materiallarini taklif etishi mumkin.

– Masalan, Xitoyda ba’zi maktablarda yuzni tanish texnologiyalari o‘quvchilarning e’tibor darajasini tahlil qilib, o‘qituvchilarga ularning qaysi paytlarda charchashini ko‘rsatib beradi.

2.2. Psixologiya va inson omili.

Sun’iy intellekt qanchalik rivojlangan bo‘lmasin, u o‘qituvchi va maktab rahbariyatining hissiy aqlini (emotional intelligence) to‘liq almashtira olmaydi. Inson omili ta’lim tizimida quyidagi jihatlarda muhim rol o‘ynaydi:

□ O‘quvchilarning ruhiy holatini tushunish va motivatsiya berish.

– Har bir bola o‘ziga xos shaxsiyatga ega va o‘qituvchining motivatsion yondashuvi ta’lim jarayonida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

– Masalan, Finlandiya maktablarida o‘qituvchilar o‘quvchilarning ruhiy holatini nazorat qilib borish uchun muntazam suhbatlar o‘tkazadi.

□ O‘qituvchi va o‘quvchilar o‘rtasidagi ishonchli munosabat.

– Texnologiya o‘qituvchining hissiy yondashuvini almashtira olmaydi. Shuning uchun ham sun’iy intellektdan samarali foydalanish uchun o‘qituvchilar uni to‘g‘ri boshqarishi kerak.

□ Ruhiy bosim va stressni kamaytirish.

– Ko‘pgina davlatlarda o‘quvchilarning ruhiy bosimi oshib borayotgani kuzatilmoqda.

– Masalan, Janubiy Koreyada talabalar yuqori bosim ostida bo‘lgani sababli, maxsus maktab psixologlari ishlaydi. Bunday tajribani boshqa davlatlar ham joriy qilishi mumkin.

2.3. Sun’iy intellekt va inson omilining uyg‘unlashuvi.

SI va inson omili birgalikda ishlasa, ta’lim tizimi yanada samarali bo‘lishi mumkin. Buning uchun quyidagi jihatlarga e’tibor berish lozim:

□ Sun’iy intellekt va o‘qituvchi hamkorligi.

– Sun’iy intellekt o‘qituvchilarning ish yukini kamaytirib, ularga o‘quvchilarga ko‘proq individual e’tibor qaratish imkoniyatini yaratishi kerak.

– Masalan, AQShda Squirrel AI platformasi Sun’iy intellekt yordamida o‘qituvchilarga individual ta’lim rejalari yaratishda yordam beradi.

□ Insoniy yondashuv va texnologiyaning uyg‘unlashuvi.

– SI ma’lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilishni osonlashtiradi, lekin insoniy qaror qabul qilish jarayonini butunlay almashtira olmaydi.

– Masalan, Estoniyada sun’iy intellekt bolalarning ta’lim natijalarini tahlil qiladi, lekin oxirgi qarorni pedagoglar qabul qiladi.

□ Rivojlangan mamlakatlar tajribasidan foydalanish.

Date: 19th February-2025

– Yaponiyada maktab o'quvchilari uchun psixologik yordamni yaxshilash maqsadida AI bilan ishlaydigan chat-botlar ishlab chiqilgan.

– Bu tizim O'zbekiston kabi mamlakatlarda ham joriy qilinishi mumkin.

3. Xulosa

Bugungi kunda maktab boshqaruvida sun'iy intellekt va inson omili uyg'unlashuvi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Sun'iy intellekt ma'muriy jarayonlarni optimallashtirish, ta'lim jarayonini moslashtirish va natijalarni tahlil qilishda katta yutuqlarga erishmoqda. Shu bilan birga, inson omili – o'qituvchilarning hissiy yondashuvi, o'quvchilarning ruhiy holati va motivatsiyasi hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Kelajakda maktab boshqaruv tizimi sun'iy intellekt va inson omilini uyg'unlashtirgan holda rivojlanishi kerak. Buning uchun quyidagi tavsiyalarni amalga oshirish mumkin:

1. Sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga to'g'ri integratsiya qilish.
2. O'qituvchilarni Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishga o'rgatish.
3. O'quvchilarning ruhiy holatini nazorat qilish tizimini takomillashtirish.

Agar texnologiya va inson omili to'g'ri muvozanatlangan bo'lsa, yangi avlod maktablari yanada samarali va innovatsion bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ta'limda sun'iy intellekt va texnologiyalar bo'yicha ilmiy maqolalar:
Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign.
Luckin, R. (2018). Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century. UCL Institute of Education Press.
2. UNESCO (2020). The Role of Artificial Intelligence in Technical and Vocational Education and Training (TVET). UNESCO Publishing.
3. World Economic Forum (2021). The Future of Jobs Report.
4. Coursera Blog. (2022). "AI in Vocational Training: Trends and Applications."

